

ROMÂNIA LITERARĂ

Semnalăm în numărul 1, 1975 al *României literare*, la rubrica ad-hoc *Opinii despre anul literar 1974*, sub semnătura lui Valentin Silvestru, o panoramă *in micro*, a literaturii teatrale de anul trecut. „S-a creat — sintetizează de la început Valentin Silvestru — aproape pe nesimțite, prin inițiative editoriale energetice, opțiuni repertoriale decise și, desigur, prin îndărătnicia pozitivă a scriitorilor din generațiile mai noi, o mică bibliotecă de teatru românesc modern în cel mai deplin sens al cuvântului“. Stilul cartesian al criticului, dublat de o nobilă preferință către zonele înalte ale didacticului este evident și acum. Ce ar implica deci *conceptul de teatru românesc modern* al noilor generații? „...Sensibilizarea acută la fapte și idei ale realității românești contemporane, cu extensia discursului scenic spre zone alegorice, simbolice, parabolice, în formule stilistice complexe, ce angajează epicul și liricul, fantasticul, sublimul, grotescul, mixind tragicul și comicul fără prejudecăți canonicе, propunind structuri libere, deschise“.

Valentin Silvestru citează, într-o ordine tematică, *Matca* lui Marin Sorescu (publicată în revista „Teatrul“) care „deschide o poartă spre universal“ literaturii române. Faptul e dovedit nu numai de succesul piesei în România ci și peste hotare... „receptarea ei, cu înțelesurile-i majore, de către spectatorii și critica elvețiană, precum și prezența anunțată, a lucrării, pe afișele unor teatre iugoslave, finlandeze.“

Urmează D. R. Popescu, citat cu *Pasărea Shakespeare* (piesă de asemenea publicată în revista noastră) și cu volumul său *Teatru* apărut la Cartea Românească, apoi Ion Băieșu cu cele două cărți de teatru publicate la Editura „Eminescu“. „Teatrul de pretext istoric are, în parafrazele pe teme antice create de Dumitru Solomon, o reprezentare remarcabilă“.

Valentin Silvestru mai menționează *Evadarea* lui Leonida Teodorescu, *Ultima cursă* de Horia Lovinescu, *A opta zi dis de dimineață* de Radu Dumitru, precum și numele dramaturgilor Corneliu Leu, Vasile Rebrenanu, I. D. Sirbu, Gheorghe Vlad și alții... „1974 — conchide criticul — a fost un an al literaturii dramaticе consistentе, în principal al dramaturgiei tinere...“ *Gaudeamus igitur!*

CONTEMPORANUL

Substanțială și valoroasă ne-a apărut dezbaterea revistei *Contemporanul* din 6 decembrie 1974, intitulată programatic „Răspunderea politică a criticii de teatru“. Participanții, Dina Cocea, Valentin Silvestru, Natalia Stancu-Atanasiu, Florin Tornea și Radu Popescu, au exprimat opinii competente: Dina Cocea pledează „pentru fermitatea ideologică a criticii de teatru“ și subliniază una dintre cerințele primordiale ale perspectivei critice: necesitatea unei platforme comune de acțiune. Valentin Silvestru vorbește despre „sporirea funcțiilor civice a criticii“.

Natalia Stancu-Atanasiu „propune în prim-planul dezbaterei judecata de valoare a supra creației originale“. Florin Tornea se referă la cauzele „de naturi diferite, care stinjenesc încă, uneori, afirmarea plenară a funcției cultural-educative a criticii de teatru“.

Semnificativ ni s-a părut în special unanimă poziție de respingere a falselor valori, unanimitate care apare ca un rodnic și imediat ecou la ideile rostite de secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la cel de al XI-lea Congres, în legătură cu rolul și sarcinile criticii de artă în actuala etapă a societății noastre.

„Cred că trebuie să pretindem criticii — a subliniat Dina Cocea — să fie în slujba adevărului, să promoveze cu probitate ceea ce este valoros, să respingă curajos falsele valori“. Combătând critica de „mușamalizare“, opusă criticii militante, comuniste, Natalia Stancu-Atanasiu a arătat: „Cauzele unei asemenea „generozități“ sunt diferite, desigur. Cea mai importantă sursă a obiectivității sub semnul viitorului rămîne însă, după opinia mea, alături de exercitarea de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric, a unui spirit critic nepărtinititor, exigent, ostil ori căror compromisuri, stimularea legăturii strânse a creatorilor cu viața, cu realitățile sociale“.

„Militantism și accesibilitate în artă“ este genericul sub care să-și inscrie opinile pictorul Dan Halmuanu, sculptorul Nicolae Crisan și esteticianul Ion Pascadi, în numărul 24 din decembrie 1974. Dacă primii doi ating problemele specifice artei ce o profesează, Ion Pascadi include în articolel său „Forța artei de a impulsiona conștiințele“ un teritoriu mult mai larg, de la artele plastice pînă la literatură, teatru și muzică. Apelind la o prealabilă definire a termenilor, Ion Pascadi conchide: „Ce înseamnă atunci militantismul specific artistic? Capacitatea de a promova progresul social, idealurile înaintate prin intermediul unor opere noi, originale ca expresie, avînd nu numai un limbaj, ci și un mesaj propriu (este evident că mesajul artistic nu este identic sau o simplă derivată a celui social, întrucât nu este doar conceptual și afectiv, ci se travestește într-o expresie concretă – senzorială). Militantismul artistic nu poate fi însă discutat în sine fără a fi raportat la accesibilitate...“ În continuare, Ion Pascadi s-a oprit la necesitatea, exprimată în documentele de partid, ca arta să-și individualizeze un rol formativ, la relația operă-cititor și consecințele acestui dublu raport. „Devenind un mijlocitor între artă și publicul ei, critica are misiunea nu să „povestească“ opera, ci să dezghioace straturile și nivelurile ei de semnificație, determinînd o poziție nu numai angajată în cunoașterea de cauză, ci conștientizînd și lărgind reacțiile inevitabil subiective ale publicului de artă“. Un imperativ deci: creșterea ariei de receptivitate, posibilitatea de a crea opinii în marea public.

Mensualul ieșean „Convorbiri literare“ și-a făcut un obicei merituos din a acorda spațiu către mai multor materiale legate direct de istoria literară. Alături de *Dictionarul de pseudonime* întocmit de Gh. Catană, de interesantul *Dicționar autobiografic*, organizat de criticul AI. Andriescu, o serie de eseuri, interviuri ocazionale, chiar note, vin să confirme, în ultimii doi ani o preocupare direcțională a revistei.

În numărul 42, din decembrie 1974, în ceea ce ne privește, ne-a atras atenția, mai întîi, un articol semnat de C. Trandafir care încearcă (și reușește) să reactualizeze problema dramaticului la Creangă, cîndîndu-i oportunitate pe George Călinescu, Paul Zarifopol, Adrian Marino, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Jean Bouteière. „Sint dovezi din belșug, care să întărească și mai mult ideea preeminenței dramaticului la Creangă...“, subliniază C. Trandafir. „Creangă vede viața tăranilor ca pe un spectacol. Iumuleștiu „sat mare și vesel“ sint o scenă pe care se desfășoară o reprezentăție veritabilă, cu eroi insuflați de eroul-povestitor-actor-regizor“.

Demnă de interes ni s-a parut, de asemenea, o „Corespondență Nerval-Liszt“ (din anii 1850–1854) în traducerea Marianei Mureșan, în care descoperim nu numai apetitul poetului francez pentru teatru, ci și o anumită implicare a lui în problematica de atunci a scenei.

Paul Tutungiu

